

RESURSE ȘI SERVICII MODERNE DE BIBLIOTECĂ: SUPPORT PENTRU ACTIVITĂȚILE DIDACTICE ȘI DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ. STUDIU DE CAZ

*Veronica Sandu, bibliotecar principal,
Biblioteca Științifică, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*
*Angela Malaniuc, bibliotecar,
Biblioteca Științifică, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*

MODERN LIBRARY RESOURCES AND SERVICES: SUPPORT FOR TEACHING AND SCIENTIFIC RESEARCH ACTIVITIES. CASE STUDY

*Veronica Sandu, head librarian,
Scientific Library, “Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau*
ORCID: 0009-0007-0043-59
v.sandu333@gmail.com
*Angela Malaniuc, librarian,
Scientific Library, “Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau*
ORCID: 0009-0000-4179-6509
malaniuc.angela@upsc.md

CZU: 027.7:021.4

DOI: 10.46727/c.v1.24-25-03-2023.p377-384

Abstract. The article addresses the issue of providing higher education in Moldova with modern library resources and services, necessary for teaching and research activity. The data regarding the modern resources and services of 10 university libraries in the Republic of Moldova were quantitatively analysed. The given analysis shows that the university libraries of the Republic of Moldova have recently recorded significant results in the diversification of modern resources and services made available to researchers, teaching staff, students, master's students and the entire community. The analysis record acquires special importance today, when the changes imposed by the Information Society redefine the role of university libraries.

Keywords: university library, modern library resources, modern library services

Trăim în era informațională, caracterizată de capacitatea oamenilor de a transmite informație fără restricții și de a avea acces la informație la un mod care era imposibil în trecut [1]. Și dacă e vorba de informații, accesul la informație, atunci nu putem să nu vorbim de biblioteci.

Există mai multe tendințe și schimbări semnificative în biblioteci în noul mediu informațional, iar unele dintre cele mai importante includ:

- ✓ Digitalizarea și accesul la resursele digitale. Bibliotecile funcționează tot mai mult în mediul digital, cu colecții extinse de resurse digitale, de cărți electronice, reviste online, baze de date, colecții de arhive și alte materiale digitale. Aceste resurse sunt disponibile prin intermediul platformelor online, ceea ce permite utilizatorilor accesul la informații și resurse din orice locație și în orice moment.
- ✓ Promovarea accesului la informații. Bibliotecile își dezvoltă serviciile și oferă utilizatorilor acces la o gamă mai largă de resurse și informații, inclusiv prin intermediul cărților audio, al videoclipurilor, al resurselor multimedia și al serviciilor de împrumut interbibliotecar.
- ✓ Creșterea importanței competențelor digitale. Bibliotecile își sporesc rolul de facilitator și de susținere a dezvoltării competențelor digitale, oferind traininguri, cursuri și servicii de suport pentru a ajuta utilizatorii să înțeleagă și să utilizeze eficient tehnologiile și resursele digitale.

- ✓ Utilizarea de tehnologii noi și emergente. Bibliotecile încearcă să meargă în pas cu noile tehnologii și trenduri și să integreze aceste tehnologii în serviciile și ofertele lor, precum tehnologii de realitate virtuală, inteligența artificială și analiza datelor.
- ✓ Promovarea incluziunii digitale. Bibliotecile își asumă rolul de a promova incluziunea digitală și de a reduce decalajele digitale, oferind acces la tehnologii și resurse digitale persoanelor care nu au acces la acestea sau care au nevoie de sprijin suplimentar pentru a utiliza tehnologia.

Acestea sunt doar câteva exemple de trenduri și schimbări semnificative din biblioteci în noul mediu informațional, iar impactul acestora poate fi observat în toate aspectele activității bibliotecilor și în serviciile oferite utilizatorilor.

Ne-am dorit să venim în sprijinul bibliotecilor universitare, printr-o informare adecvată și prin oferirea unui suport real în implementarea serviciilor de calitate destinate utilizatorilor. Acest studiu prezintă starea actuală a resurselor și a serviciilor moderne în bibliotecile universitare dedicate cercetătorilor, cadrelor didactice, studenților, masteranzilor și este adresat atât bibliotecarilor experimentați, cât și publicului larg.

Studiul a fost realizat pe baza unei cercetări de analiză în plan cantitativ a datelor referitor la resursele și serviciile moderne prestate de 10 biblioteci universitare din Republica Moldova, și anume: Biblioteca Științifică a Universității de Stat din Moldova (BȘUSM), Biblioteca Științifică a Universității Tehnice din Moldova (BȘUTM), Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova (BȘASEM), Biblioteca Științifică a Universității de Stat de Medicină și Farmacie (BȘUSMF), Biblioteca Științifică a Universității Cooperatist Comercială din Moldova (BȘUCCM), Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, Chișinău (BȘUPSC), Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo”, Bălți (BȘUSARB), Biblioteca Științifică a Academiei de Muzică Teatru și Arte Plastice (BȘAMTP), Biblioteca Științifică a Universității de Stat „B.P.Hasdeu”, Cahul (BȘUSCh) și Biblioteca Științifică a Universității de Stat din Comrat (BȘUSComrat). Datele cantitative au fost culese din surse deschise ale Internetului în perioada februarie - martie 2023.

Rezultatele prezentei cercetări sunt centrate pe identificarea resurselor și serviciilor moderne existente, pe îmbunătățirea și dezvoltarea de noi servicii și, totodată, pe promovarea și împărtășirea celor mai bune practici existente în bibliotecile universitare din Republica Moldova. Astfel, pentru a realiza un tablou cât mai relevant al situației actuale a resurselor și serviciilor s-a urmărit determinarea cantității ofertei (resurse/servicii).

“Într-un raport al său, IFLA identifica la începutul anului 2016 ca unul din principalele trenduri din noul mediu informațional:

- ✓ *educația online va transforma și afecta învățământul tradițional – educația va fi globală și mobilă, iar calculatorul sau mobilul vor deveni noii traducători sau interpreți”.* [2]

Informația digitală cunoaște în ultima perioadă o creștere exponențială, iar această expansiune a condus la schimbarea rolului bibliotecilor universitare în oferirea informației digitale și a necesităților de informare a utilizatorilor, la dezvoltarea cooperării dintre instituțiile care furnizează conținut digital, la o mai mare concentrare asupra valorii informației și la necesitatea creării unor noi servicii sau îmbunătățirea celor existente. Noile tehnologii au influențat fluxul tradițional al informației, facilitând competiția și noile modele de acces. Impactul asupra bibliotecilor universitare este imens, acestea fiind afectate direct de aceste schimbări în mediul informațional.

Majoritatea bibliotecilor universitare dezvoltă, creează și stochează conținut digital. Acest aspect schimbă așteptările și cerințele utilizatorilor, care au nevoie să regăsească informația eficient și eficient, iar accesibilitatea conținutului digital devine o oportunitate extrem de importantă în identificarea și utilizarea informației.

Cercetătorii utilizează intens motoarele de căutare a informației necesare. Motorul de căutare este prima alegere când au nevoie de o sursă de informare și cel mai frecvent motor utilizat este Google. Google utilizează un algoritm proprietar conceput pentru a prelua și ordona rezultatele căutării pentru a furniza cele mai relevante și de încredere surse de date posibile. Misiunea declarată de Google este de a „organiza informațiile lumii și de a o face universal accesibilă și utilă” [3]. În acest context, am utilizat Google la identificarea informației despre resursele și serviciile moderne ale bibliotecilor universitare din Republica Moldova.

În cadrul studiului am identificat că din 10 biblioteci analizate 7 dispun de site, după cum urmează: BȘUSM, BȘUTM, BȘASEM, BȘUSMF, BȘUCCM, BȘUPSC, BȘUSARB. De pagină web pe site-ul universității dispun toate bibliotecile analizate.

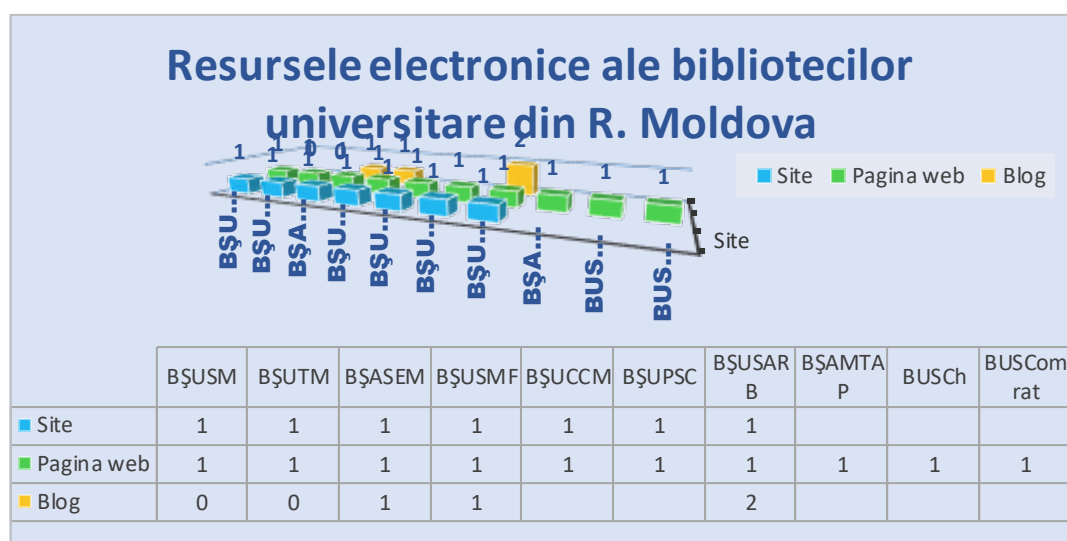

Fig. 1. Resursele electronice ale bibliotecilor universitare din R. Moldova

De bloguri dispun: USARB - 2 bloguri, BȘASEM – 1 blog și BȘUSMF – 1 blog.

Cele mai valoroase și de încredere resurse informaționale electronice ale bibliotecilor sunt Catalogul electronic și Repoziitoriul instituțional.

„Catalogul electronic al Bibliotecii este o bază de date care conține informații bibliografice privind documentele existente în colecțiile Bibliotecii”.

Catalogul electronic al Bibliotecii permite căutarea documentelor după mai multe criterii: autor, titlu, subiecte, cuvinte-cheie, editură, anul de apariție, ISBN, ISSN etc. Participarea unor biblioteci universitare (USM, UPSC, UTM, USMF, ASEM, USARB, UASM) în Proiectul TEMPUS „Modernizarea serviciilor informaționale pentru îmbunătățirea calității studiilor” (2013-2016) - MISISQ - TEMPUS (Modern Information Service for Improvement Study Quality) a făcut posibilă crearea spațiului informațional unic pentru mediul academic prin accesarea portalului ExLibris PRIMO, componenta softului ALEPH. Primo este un sistem de căutare și de furnizare a informației. Acest sistem crește potențialul bibliotecii prin furnizarea unei soluții universale pentru regăsirea și obținerea oricăror materiale de bibliotecă, inclusiv a celor tipărite, electronice, digitale, locale și globale, indiferent de format sau locație. Acest tip de resursă este pus la dispoziția cercetătorilor pentru a facilita accesul rapid la fondul de bibliotecă. Sistemul Primo oferă concomitent soluții de căutare și livrare a întregului spectru de publicații din bibliotecă, indiferent de tipul resurselor și amplasarea acestora, într-o singură interfață grafică pentru utilizator. Căutările pot fi efectuate într-o singură bibliotecă universitară sau în toate bibliotecile din consorțiu. Primo Central Index este oferit ca parte integrantă a sistemului Primo și oferă

posibilitatea de a căuta în resursele tuturor bibliotecilor, explora colecția locală a bibliotecii, împreună cu resursele globale și regionale indexate în Primo Central Index, printr-o singură casetă de căutare. În Primo cercetătorii pot efectua căutări prin diverse metode, inclusiv pot căuta Full text on-line disponibile în această rețea de biblioteci”. (CULICOV, N., BȘ USARB, LIBUNIV CATALOG Catalog partajat a 7 Biblioteci universitare din Republica Moldova. Tutorial, Bălți, 2017). Din bibliotecile universitare analizate numai BUSComrat nu dispune de catalog electronic. Totodată, am identificat că BȘUTM, BȘUSMF, BȘUSARB și BȘUPSC dispun de 2 cataloage electronice.

Un repozitoriu instituțional este o colecție digitală de lucrări academice și științifice, precum teze, articole de cercetare și prezentări, care sunt produse de către membrii unei instituții academice sau de cercetare. Repozitoriul oferă:

- ✓ Accesibilitate - Un repozitoriu instituțional oferă acces deschis și gratuit la informațiile academice și de cercetare, ceea ce permite utilizatorilor să găsească și să utilizeze mai ușor aceste informații.
- ✓ Arhivare - Repozitoriile instituționale oferă o modalitate de arhivare a lucrărilor academice și de cercetare, asigurând astfel că acestea sunt păstrate și rămân accesibile pe termen lung.
- ✓ Promovare - Publicarea lucrărilor academice și de cercetare într-un repozitoriu instituțional poate crește vizibilitatea și impactul acestora prin expunerea la un public mai larg.
- ✓ Autonomie - Publicarea într-un repozitoriu instituțional oferă cercetătorilor o opțiune alternativă de publicare față de publicațiile comerciale, oferindu-le o mai mare autonomie în ceea ce privește drepturile de autor și accesibilitatea lucrărilor lor.
- ✓ Evaluare - Repozitoriile instituționale pot fi folosite și ca instrumente de evaluare a performanței și a impactului cercetătorilor și instituțiilor academice.

În general, repozitoriile instituționale joacă un rol important în promovarea accesului deschis la informații academice și de cercetare, arhivarea și promovarea acestora și în sprijinirea autonomiei cercetătorilor.

În total sunt puse la dispoziția cercetătorilor 13 Cataloage electronice și 8 Repozitorii instituționale.

Conform Google, s-a dovedit că sunt la fel de importante și alte resurse informaționale, puse la dispoziția cercetătorilor de bibliotecile universitare, precum: Baze de date, Tutoriale, Colecții electronice, Link-uri utile și Cultura informației

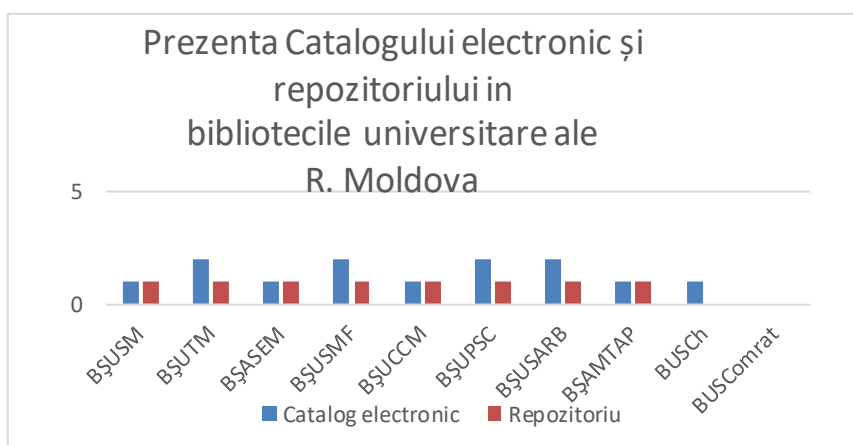

Fig. 2. Prezenta Catalogului electronic și a repozitoriului în bibliotecile universitare

Bazele de date sunt depozite de date ce permit stocarea informațiilor și sunt utilizate ca instrument de regăsire a informației. Bibliotecile universitare din Republica Moldova s-au încadrat cu succes în asigurarea accesului la Bazele de date naționale și universale a cercetătorilor, cadrelor didactice, studenților, masteranzilor cât și întregii comunități, punând la dispoziție peste 154 Baze de date.

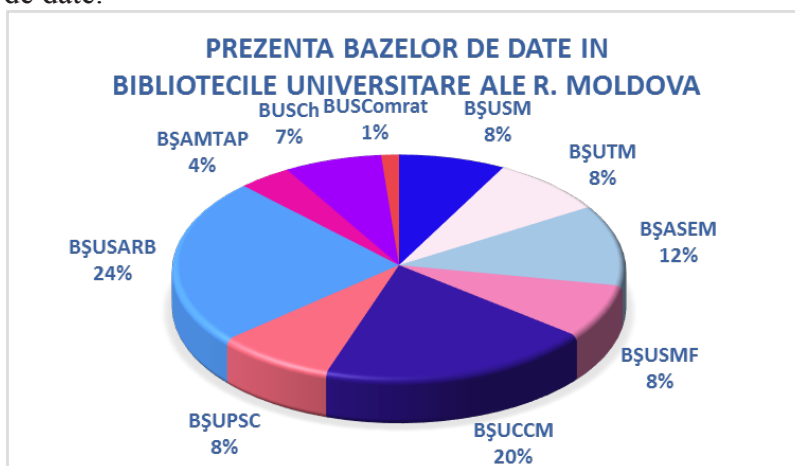

Fig. 3. Prezența bazelor de date în bibliotecile universitare

Bibliotecile universitare au avut succes în a-și extinde resursele pentru a incorpora investițiile în creștere în resursele electronice și serviciile bazate pe web, punând la dispoziția utilizatorilor resursele colecțiilor electronice.

Google regăsește informații despre Colecții electronice la toate bibliotecile universitare analizate. Însă la unele biblioteci aceste colecții sunt protejate prin Legea Nr. 230 din 28-07-2022 privind dreptul de autor și drepturile conexe, ceea ce permite accesarea lor doar pentru utilizatorii din instituția respectivă.

Bibliotecile universitare analizate în cadrul studiului pun la dispoziția cercetătorilor peste 280 de link-uri utile.

Resursele și serviciile adiționale au menirea de a forma un mediu în care utilizatorii să se orienteze mai ușor în informațiile și resursele oferite de bibliotecari. În acest sens bibliotecile universitare au creat 56 de Tutoriale și 36 de Tutoriale-video. În acest mediu utilizatorul poate utiliza biblioteca fără sprijinul bibliotecarului.

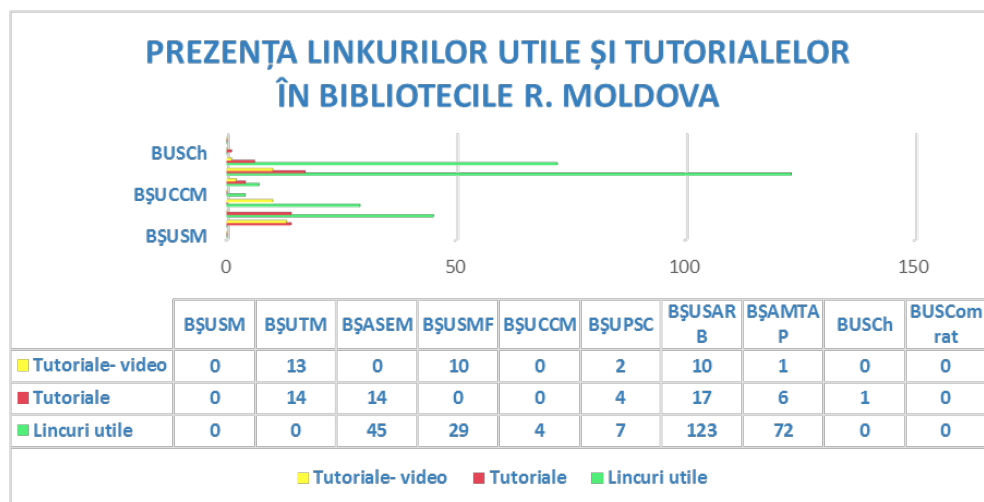

Fig. 4. Prezența link-urilor utile și a tutorialelor în spațiul web al bibliotecilor

Nu este simplu de familiarizat consumatorii de informații cu resursele și serviciile moderne ale bibliotecii. În acest context, bibliotecile universitare din Moldova pun la dispoziția utilizatorilor următoarele resurse și servicii: Cultura informației, Tutoriale și Video-tutoriale, disponibile atât în format tradițional, cât și virtual.

Cultura informației este un set de cunoștințe, abilități și valori care sunt necesare pentru a lucra eficient cu informații în diverse domenii ale vieții. Ea include capacitatea de a căuta, analiza, evalua, utiliza și prezenta informații în diferite formate și din surse diferite.

Cultura informației este compusă din următoarele componente:

- ✓ Alfabetizarea informațională: capacitatea de a evalua, selecta, procesa și utiliza informații în diferite contexte.
- ✓ Cunoștințe informatice: cunoașterea funcțiilor și a capacităților de bază ale computerelor, software-ului și Internetului.
- ✓ Cultura de comunicare electronică: capacitatea de a utiliza comunicațiile electronice și rețelele sociale pentru a comunica și a colabora eficient.
- ✓ Cultura organizației și managementul informațiilor: capacitatea de a sistematiza, stoca și gestiona informații, precum și de a le folosi pentru a lua decizii.
- ✓ Utilizarea etică a informațiilor: respectarea drepturilor de autor și utilizarea adecvată a informațiilor, precum și conștientizarea consecințelor utilizării abuzive a informațiilor.

Cultura informației se regăsește în mediul web al următoarelor biblioteci universitare: BȘUSM, BȘUTM, BȘASEM, BȘUPSC, BȘUSARB.

În pas cu diversificarea resurselor bibliotecilor universitare s-au extins și serviciile lor. Cu mult înainte de pandemie și trecerea învățământului și cercetării la distanță, bibliotecile universitare, ținând pasul cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale, s-au axat pe dezvoltarea serviciilor moderne. De rând cu serviciile tradiționale sunt prestate și serviciile electronice, care prevalează în ultimul timp.

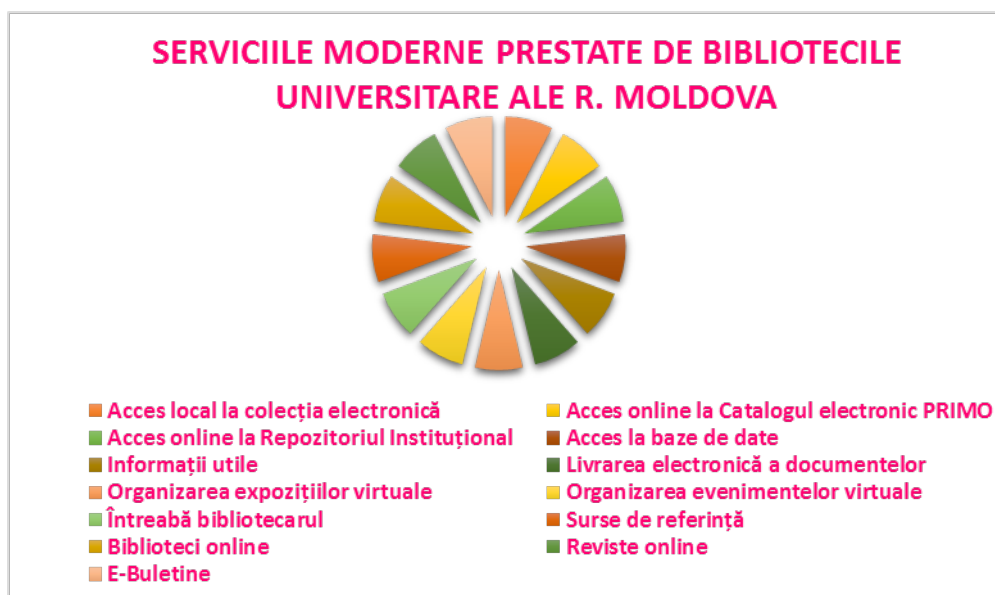

Fig. 5. Serviciile moderne prestate de bibliotecile universitare din R. Moldova

Putem menționa că Google găsește funcționale următoarele servicii: Serviciul de organizare a expozițiilor virtuale la 10 subiecte evaluate și organizarea evenimentelor virtuale la 9 subiecte. În ultima perioadă o mare amploare o are serviciul de livrare electronică a documentelor, care se regăsește la 8 subiecte din cele 10 subiecte evaluate.

Utilizatorii din ziua de azi au nevoie să beneficieze de resursele bibliotecii peste programul de lucru al bibliotecii. Pentru a oferi asistență non-stop, din 10 biblioteci universitare evaluate de motorul de căutare Google, 6 au creat serviciul „Întrebă bibliotecarul”, unde utilizatorii pot adresa întrebări la orice oră.

De serviciul „Surse de referință” dispun 7 biblioteci din cele 10 evaluate, ce pun la dispoziția cercetătorilor 77 de colecții de referință.

De asemenea, din organizațiile evaluate dispun de serviciile: „Biblioteci online” – 6 biblioteci și „Reviste online” – 4 biblioteci, ce conțin o multitudine de link-uri ale bibliotecilor și revistelor din Republica Moldova și de peste hotare. Serviciile: „Informații utile” se găsesc pentru 5 biblioteci; „e-Buletin” - pentru 3 biblioteci și „Întrebări frecvente” - pentru 2 biblioteci.

Însă nu este suficient ca bibliotecile universitare să dețină resurse și servicii moderne, pentru a informa utilizatorii, este necesară și promovarea lor.

Rețelele sociale joacă un rol important în promovarea bibliotecilor și în diseminarea informațiilor despre acestea. Rețelele sociale sunt un instrument puternic pentru promovarea bibliotecilor și pentru a crește vizibilitatea și eficacitatea lor.

În rezultatul studiului am constatat că toate bibliotecile universitare analizate își promovează produsele pe rețelele de socializare. Este prezentă pe 9 rețele de socializare BȘUSARB, pe 6 rețele – BȘUSMF, pe 5 – BȘUPSC, pe 3 – BȘASEM și BȘUSM, pe 2 rețele – BȘUTM, și pe o rețea de socializare – BȘUCCM, BȘAMTAP, BUSCh, BUSComrat.

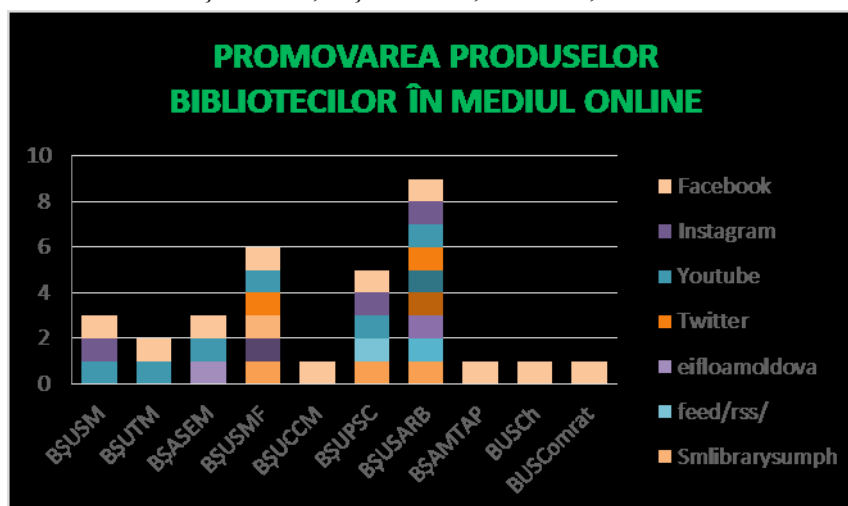

Fig. 6. Promovarea produselor bibliotecilor universitare în mediul online -

Putem afirma că bibliotecile universitare analizate în cadrul studiului fac față provocărilor, asigurând un suport valoros pentru activitățile didactice și de cercetare științifică. Sunt puse la dispoziția cercetătorilor: 13 Cataloage electronice; 8 Repoziționii; 154 Baze de date; 10 Colecții electronice; 280 Link-uri utile; 5 Cursuri de Cultura informației; 92 Tutoriale. De asemenea, sunt prestate 13 tipuri de servicii moderne de bibliotecă, care sunt promovate pe rețele de socializare.

Utilizatorilor aflați în căutare de informație le rămâne doar să acceseze aceste resurse și servicii moderne de bibliotecă.

În concluzie, venim cu următoarele recomandări:

- Resursele indicate ale bibliotecilor în spațiul online și link-urile utile urmează a fi periodic actualizate;
- Este benefică studierea experienței și/ori schimbul de experiență cu colegi din bibliotecile ce au succese în domeniul, fapt care ar permite dezvoltarea și avansarea propriilor produse;

- Elaborarea unui ghid „Tipologia resurselor de bibliotecă”, care ar fi un instrument util pentru utilizatorii care sunt în căutarea informației în spațiul online folosind motoarele de căutare;
- Organizarea periodică a cursului dedicat studenților, masteranzilor, cadrelor didactice și științifice referitor la căutarea corectă a informației;
- Cultura informației să devină un curs obligatoriu în programul de studiu al studenților;
- Implicarea specialiștilor în administrarea rețelelor de comunicare, capabili să facă studii de marketing, analize ale datelor statistice etc., ce ar permite atragerea unui număr mai mare al utilizatorilor.

Aceste realizări frumoase ce sporesc vizibilitatea bibliotecilor universitare din Republica Moldova și servesc drept un suport impresionant pentru activitățile didactice și de cercetare științifică sunt rezultatul muncii de zi cu zi a personalului de bibliotecă.

BIBLIOGRAFIE

1. Era informațională [online]. In: *Wikipedia*. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Era_informa%C8%9Bional%C4%83
2. Revista Română de Informatică și Automatică, vol. 26, nr. 2, 2016 Disponibil: <http://www.rria.ici.ro>
3. Definiție - Ce înseamnă Google? [online]. Disponibil: <https://ro.theastrologypage.com/google>
4. CULICOV, N., BȘ USARB, Libuniv catalog. Catalog partajat a 7 Biblioteci universitare din Republica Moldova. Tutorial, Bălți, 2017.
5. Biblioteca electronică [online]. In: *Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice*. Disponibil: <https://amtap.md/ro/biblioteca-electronica/>
6. Biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice. Disponibil: <http://biblioteca-amtap.wikidot.com/>
7. Bibliotecă Științifică UCCM [online]. Disponibil: <http://biblioteca.uccm.md>
8. Blog de biblioteconomie și știința informării [online].
9. Biblioteca USC [online]. În: *Universitatea de Stat din Comrat*. Disponibil: <https://kdu.md/ro/structura-unversit-ii/biblioteca-kdu/despre-biblioteca>
10. Biblioteca Științifică USARB [online]. În: *Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți*. Disponibil: <http://libruniv.usarb.md/index.php?lang=ro>
11. Biblioteca Științifică ASEM [online]. În: *Academia de Studii Economice din Moldova*. Disponibil: <https://lib.ase.md/>
12. Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” [online]. În: *Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”*. Disponibil: <https://lib.upsc.md/>
13. Biblioteca Centrală USM [online]. În: *Universitatea de Stat din Moldova*. Disponibil: <https://library.usm.md>
14. Biblioteca Științifică Medicală [online]. În: *Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”*. Disponibil: <https://library.usmf.md/ro/library>
15. Biblioteca Tehnico-Științifică a Universității Tehnice a Moldovei [online]. În: *Universitatea Tehnică a Moldovei*. Disponibil: <http://www.library.utm.md/>
16. Biblioteca [online]. În: *Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul*. Disponibil: <https://www.usch.md/biblioteca/>